

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

1.1.1 Regeringsprogrammet

Reformen av lagstiftningen om service och stöd på grund av handikapp ingår i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering. Enligt regeringsprogrammet har situationen för personer med funktionsnedsättning förbättrats under de senaste åren, men likställdhet förverkligas ändå ganska sällan. Tjänster i rätt tid och de individuella servicebehoven är utmaningar i funktionshindersservicen. Enligt regeringsprogrammet ska de individuella behoven hos personer med funktionsnedsättning beaktas bättre som en del av reformen lagen om service och stöd på grund av handikapp. I regeringsprogrammet ingår dessutom försök med en personlig budget för personer med funktionsnedsättning och i samband med försöken ska även behoven av ändringar i lagstiftningen bedömas. I regeringsprogrammet ingår också tryggheten av tjänster för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning.

Den nya lagen innehåller bestämmelser om särskilda tjänster inom socialvården för personer med funktionsnedsättning. Avsikten är att den gällande handikappservicelagen ska upphävas helt och hållet genom en ny lag.

Reformens innehåll påverkas av social- och hälsovårdsreformen samt innehållet i och tidsschemat för beredningen av lagstiftningen om självbestämmanderätt och lagstiftningen om arbetslivsdelaktighet. Specialomsorgslagen kan inte upphävas helt innan de nya bestämmelserna om självbestämmanderätt och begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna träder i kraft. Därför innehåller propositionen en lag om ändring av specialomsorgslagen. De ändringar i lagstiftningen som gäller delaktighet i arbetslivet avses träda i kraft samtidigt som reformen av handikappservicelagen.

Reformen förutsätter dessutom ändringar i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården och lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken.

1.1.2 Delaktighetsarbetsgruppen

Den så kallade delaktighetsarbetsgruppen, som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet, hade till uppgift att bedöma och bereda förslag till bestämmelser jämte motiveringar för att trygga delaktigheten för personer med funktionsnedsättning när det gäller beslutsfattande inom funktionshindersservicen. Dessutom var uppgiften att bedöma rättsmedlen för valet av sätt att ordna service. Arbetsgruppen hade som mål att trygga och öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att medverka i beslutsfattande och ordnande av service, att förtydliga rättsmedlen för valet av sätt att ordna service, att förbättra kvaliteten på servicen och att stärka rätten till service som baserar sig på individuella behov samt att öka likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning.

Arbetsgruppens mandatperiod var ursprungligen 7 januari–31 maj 2020. Genom ett beslut från den 9 april 2020 förlängdes mandatperioden fram till den 31 oktober 2020, eftersom undantagsförhållandena på grund av coronavirusepidemin förhindrade arbetsgruppens arbete under våren och sommaren.

Grunden för arbetsgruppens arbete var regeringens proposition 159/2018 rd. Arbetsgruppens förslag gällde de förslag till bestämmelser och motiveringar som hänför sig till klientprocessen enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp och socialvårdslagen. Bestämmelserna gäller stödjande av deltagande och delaktighet för personer med funktionsnedsättning, bedömning av servicebehovet, serviceplanering, beslutsfattande och genomförande av beslut. Utöver de förslag som stärker delaktigheten föreslog arbetsgruppen att det till den nya lagen om funktionshindersservice ska tas in flera bestämmelser som förbättrar det preventiva rättsskyddet för personer med funktionsnedsättning jämte motiveringar.

Bakgrunden till att det tillsattes en delaktighetsarbetsgrupp var det medborgarinitiativ som funktionshindersorganisationerna lämnade till riksdagen den 7 mars 2018 om att sluta konkurrensupphandla assistans och stöd som är nödvändiga för personer med funktionsnedsättning (MI 2/2018 rd). Riksdagen förkastade det lagförslag om förbud mot konkurrensutsättning av funktionshindersservice som ingick i medborgarinitiativet,

men godkände tre uttalanden som ekonomiutskottet hade föreslagit, varav delaktighetsarbetsgruppens uppdrag hänförde sig till det första uttalandet. Enligt det skulle statsrådet utnämna en expertgrupp med uppdraget att bedöma och bereda behövliga lagstiftningsändringar för att säkerställa delaktighet och rättsmedel för personer med funktionsnedsättning vid beslut som gäller dem själva.

Delaktighetsarbetsgruppens uppdrag begränsades till frågor som gäller funktionshinderservice inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. För att kommunerna och välfärdsområdena i fortsättningen ska kunna öka klientorienteringen och flexibiliteten i ordnandet av servicen och genomförandet av upphandlingar anvisade social- och hälsovårdsministeriet ett anslag för styrning av upphandlingspraxis för funktionshinderservice för 2019. Med anslaget ordnades en riksomfattande utbildningsrunda om ordnandet och upphandlingen av funktionshinderservice. Utbildningen planerades och ordnades under ledning av Institutet för hälsa och välfärd i nära samarbete med aktörer på fältet för funktionshindersorganisationer samt med representanter för social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Finlands Kommunförbund, regionförvaltningsverken och Valvira. Målet med utbildningen var att säkerställa att serviceanordnarna utnyttjar olika sätt att ordna och tillhandahålla servicen och kan tillämpa upphandlingslagen på ett sådant sätt att målsättningarna för lagstiftningen om funktionshinderservice och FN:s funktionshinderkonvention uppnås.

1.2 Beredning

Utkastet till proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen grundar sig på den regeringsproposition som förföll under den förra regeringsperioden (RP 159/2018 rd). Handlingar som gäller nämnda proposition finns tillgängliga på adressen valtioneuvosto.fi/hankkeet med identifieringskod STM083:00/2019.

I propositionen har också utnyttjats förslagen från delaktighetsarbetsgruppen och remissvaren på dem. (Arbetsgruppens slutrapport: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8419-6>).

Flera experter från social- och hälsovårdsministeriets olika ansvarsområden har deltagit i beredningen av propositionen under 2021–2022. Bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna har gjorts i en utvärderingsgrupp där sakkunniga från social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, finansministeriet och Finlands Kommunförbund har deltagit.

Under beredningen har man diskuterat reformens kostnadseffekter och övergångsbestämmelser med finansministeriet. Förslaget om rehabiliterande småbarnspedagogik har beretts i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet.

Våren 2021 ordnade social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Institutet för hälsa och välfärd fyra diskussionsmöten om reformen som var öppna för alla. I samband med mötena genomfördes Webropol-enkäter om temana för varje möte. Under beredningen har det dessutom ordnats möten för olika intressentgrupper. I dem hördes bland annat företrädare för Finlands Kommunförbund, kommuner och samkommuner, Institutet för hälsa och välfärd, Valvira, regionförvaltningsverken, handikapp- och patientorganisationer, barnsakkunniga, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer och serviceproducenter. Vid mötena har preliminära utkast till paragrafer för att reformera helheten av service för personer med funktionsnedsättning lagts fram och diskuterats gemensamt. Det har ordnats sammanlagt närmare 100 diskussionsmöten och workshoppar.

Allmänt taget har syftet med regleringen ansetts värt att understödja. Förslaget har utarbetats i syfte att samordna intressentgruppernas olika önskemål och synpunkter på det detaljerade innehållet i reformen samt de tillägsresurser som står till förfogande för reformen (22 miljoner euro).

Utkastet till regeringsproposition var ute på remiss 17 februari–4 april 2022. Utlåtanden begärdes av sammanlagt xx instanser, och dessutom hade också andra instanser möjlighet att lämna utlåtande om utkastet till proposition i tjänsten valtioneuvosto.fi.